

Witold Konopka

Magdalena Jacobi-Pawłowicz
(1881-1954), profesor Instytutu
Muzycznego i Państwowej Średniej
Szkoły Muzycznej im. Karola
Szymanowskiego w Toruniu

Rocznik Toruński 39, 201-206

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Magdalena Jacobi-Pawłowicz (1881–1954),
profesor Instytutu Muzycznego
i Państwowej Średniej Szkoły Muzycznej
im. Karola Szymanowskiego w Toruniu

*Witold Konopka
Instytut Historii i Archiwistyki
UMK Toruń*

Magdalena Jacobi-Pawłowicz urodziła się 29 września 1881 r. w Petersburgu jako córka Józefa Pawłowicza i Aleksandry z Massalskich. Pierwsze kroki w grze na instrumentach muzycznych stawiała w domu rodzinnym, w którym lekcji udzielała jej matka. Wychowanie tam nabyte pozwoliło jej na dalsze rozwijanie swoich umiejętności, ponieważ już w 1904 r. ukończyła Szkołę Muzyczną w Petersburgu. W tym też roku, 17 lipca, wyszła za mąż i przyjęła nazwisko Jacobi. Niestety, nie jest znane imię jej męża. Prawdopodobnie był on pracownikiem kolei, gdyż w przyszłości Magdalena Pawłowicz odbierała emeryturę kolejową. Owocem ich małżeństwa był syn Bolesław, który urodził się rok po ślubie, 27 października 1905 r.

W 1914 r. w Państwowym Konserwatorium Muzycznym w Petersburgu uzyskała dyplom „artysty wyzwolonego”. Po ukończeniu szkoły przeprowadziła się do Kijowa i podjęła pracę jako nauczyciel gry na fortepianie i przedmiotów teoretycznych w tamtejszej Szkole Muzyczno-Dramatycznej. Po trzech latach postanowiła jednak założyć własną szkołę muzyczną, w której nauczwała do 1922 r. Wtedy to przeprowadziła się do Wilna, gdzie w jednym z konserwatoriów muzycznych zatrudniona została na stanowisku profesora gry na fortepianie i wszy-

kich przedmiotów teoretycznych. Wyjazd ten związany był prawdopodobnie ze śmiercią męża w 1921 r. W placówce tej nauczwała do końca II wojny światowej, jednak podczas okupacji hitlerowskiej na dwa lata przerwała pracę w szkole, udzielając prywatnych lekcji swoim uczniom z Polski. To właśnie w czasie wojny zagubiła metryki urodzenia i ślubu, stąd też w przyszłości legitymowała się kartą ewakuacyjną i legitymacją ubezpieczeniową wystawioną w Wilnie w 1936 r.

Po zakończeniu wojny zaczął się w jej życiu kolejny etap działalności dydaktycznej. W wyniku akcji przesiedleńczych jako jedna z repatriantek opuściła Wilno w grudniu 1945 r. i z upoważnienia Ministerstwa Oświaty udała się do Bydgoszczy w celu objęcia stanowiska profesora w jednej z wyższych uczelni. Tam przez niespełna pół

roku, od 1 lutego do 31 sierpnia 1946 r., pracowała w szkole muzycznej jako profesor przedmiotów teoretycznych. Następnie przeprowadziła się do Torunia, gdzie z dniem 1 września 1946 r. otrzymała posadę w Instytucie Muzycznym Pomorskiego Towarzystwa Muzycznego, mieszczącym się wówczas w jednej z kamienic na Bydgoskim Przedmieściu, przy ul. Mickiewicza 28. Tam też zamieszkała. W szkole tej pełniła prawdopodobnie obowiązki profesora przedmiotów teoretycznych i gry na fortepianie; kronika szkolna informuje jednak, że nauczała wyłącznie na wydziale teoretycznym.

Warto w tym miejscu przypomnieć istotne wydarzenia dotyczące miejsca zatrudnienia Magdaleny Jacobi-Pawłowicz. W marcu 1947 r. Instytut Muzyczny został podzielony na Szkołę Muzyczną (stopnia niższego) i Instytut Muzyczny (stopnia średniego), w którym pracowała Pawłowicz. Cała placówka funkcjonowała pod nazwą Instytut Muzyczny i Szkoła Muzyczna Pomorskiego Towarzystwa Muzycznego w Toruniu. Stan ten nie trwał jednak długo, gdyż już w marcu 1948 r. obie szkoły zostały upaństwowione i połączone pod nazwą Państwowej Niższej Szkoły Muzycznej i Państwowej Średniej Szkoły Muzycznej, którym patronował znany kompozytor Karol Szymanowski. Po upaństwowieniu szkoły Magdalena Pawłowicz pracowała w szkole średniej, ucząc nadal przedmiotów teoretycznych, m.in. zasad muzyki, harmonii i słuchu.

Niestety, niewiele wiadomo na temat jej działalności dydaktycznej i muzycznej. Większość dostępnych informacji dotyczy początków lat 50., czyli końcowego etapu zarówno w jej życiu, jak i pracy w szkole. Magdalenę Pawłowicz z powodu wieku (miała wówczas 70 lat) i wybitnych kwalifikacji zawodowych 18 maja 1951 r. zwolniono z niezbędnego w Polsce Ludowej składania kolokwium i egzaminu państwowego z zakresu samokształcenia ideologicznego, a 22 listopada 1952 r. obniżono jej tygodniowy wymiar godzin z 21 do 17 (władze szkolne prosiły nawet o zmniejszenie liczby godzin do 12, jednak nie jest znana decyzja władz wojewódzkich w tej sprawie).

Ważnym wydarzeniem w życiu Magdaleny Jacobi-Pawłowicz były na pewno obchody jej 35-lecia pracy dydaktycznej, które rada pedagogiczna szkoły zorganizowała na jej cześć 14 czerwca 1952 r. w auli

Collegium Maximum (Dwór Artusa). Wydarzenie to, będące także dorocznym, dwuetapowym (14 i 19 czerwca) koncertem szkolnym, było nie tylko sposobnością do świętowania jubileuszu solenizantki, ale także publicznym popisem jej utalentowanych wychowanków, których występy dorównywały osiągnięciom profesjonalistów. Uroczystości rozpoczęły się gratulacjami od starszego radcy Kacperskiego, przedstawiciela Ministerstwa Kultury i Sztuki, dyrekcji szkoły, grona pedagogicznego, komitetu rodzicielskiego oraz uczniów. W przemówieniach starano się podkreślić jej wielkie zasługi w kształceniu młodych muzyków i dotychczasową działalność dydaktyczną. Jubilatka otrzymała kwiaty, liczne podarunki oraz „zaszczytną nagrodę ministerialną”. Kronika szkolna podaje, że „najszacowniejszym jednak prezentem uczciła swoją seniorkę Szkoła jako taka, ofiarując jej co miała najlepszego i dla serca pedagoga najradośniejszego: pokaz kielkujących i rozkwitających pod jej pieczę młodych talentów”. Przy wypełnionej po brzegi sali wystąpili przedstawiciele uczniów wszystkich roczników szkoły, uświetniani akompaniamentem Pomorskiej Orkiestry Symfonicznej pod dyrekcją Romana Mackiewicza i Jerzego Stefana. Wykonali oni aranżacje utworów Vivaldiego, Mozarta, Goltermanna, Beethovena, Moniuszki i wielu innych kompozytorów światowej sławy. Koncert cieszył się wielkim zainteresowaniem całego społeczeństwa toruńskiego, co można było poznać przede wszystkim „po napięciu, z jakim śledzono, [i] oklaskiwano »żywe sprawozdanie« naszej uczelni”. Po uroczystościach dyrekcja szkoły i grono pedagogiczne wydały na cześć jubilatki kolację „dającą uroczystości publicznej miłą epilog w serdecznej atmosferze koleżeńskej”.

O wybitnych uzdolnieniach Magdaleny Pawłowicz w zakresie muzyki świadczyć może list nowego dyrektora szkoły Wacława Splewińskiego do Wydziału Kultury Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Bydgoszczy z 10 kwietnia 1953 r., w którym wnioskowano o mianowanie jej z dniem 1 maja nauczycielką szkół artystycznych w pierwszej grupie uposażenia z dodatkiem służbowym dla wybitnych fachowców. Niestety, nie jest znana decyzja władz wojewódzkich w tej sprawie.

Ze względu na stan zdrowia, podeszły wiek i problemy z wykonywaniem przez Magdalenę Jacobi-Pawłowicz obowiązków służbowych

Wacław Splewiński w porozumieniu z Wydziałem Kultury PWRN w Bydgoszczy wypowiedział jej umowę o pracę. Uroczyste pożegnanie wieloletniej nauczycielki przez uczniów i grono pedagogiczne odbyło się 25 czerwca 1953 r. podczas zakończenia roku szkolnego, natomiast dyrektor szkoły złożył jej oficjalne podziękowanie za długoletnią pracę dydaktyczną listem z 30 września.

Zmarła kilka miesięcy później, 24 marca 1954 r. w Toruniu, w wieku 73 lat. Po uroczystościach pogrzebowych pochowana została w kwartale należącym do parafii Świętych Janów na cmentarzu św. Jerzego w Toruniu. Inskrypcja na jej nagrobku brzmi: „ś.p. Magdalena Jacobi-Pawłowicz[.] Dyrektor szkoły muzycznej w Kijowie[.] profesor konserwatorium w Wilnie[.] szkoły muzycznej w Bydgoszczy[.] P[aństwowej] S[średniej] S[zkoly] M[uzycznej] w Toruniu ur. 29.9.1881 zm. 24.3.1954”.

Magdalena Jacobi-Pawłowicz wśród toruńskiej kadry nauczycielskiej została zapamiętana jako wybitny teoretyk o wielkich zdolnościach pedagogicznych oraz osoba pracowita, będąca zawsze na bieżąco z nowymi zagadnieniami metodycznymi. Świadczą o tym dobitnie słowa Ireny Kurpisz-Stefanowej, dyrektorki Instytutu Muzycznego, a następnie Państwowej Średniej Szkoły Muzycznej w latach 1945–1952, która na początku lat 50. w jednym z listów do Ministerstwa Kultury i Sztuki pisała: „Prof. Pawłowicz Magdalena jest wielce zasłużona jako wychowawca plejady uczniów, z których wielu piastuje dziś wysokie stanowiska w służbie państwowej w dziedzinie kultury muzycznej, jak np. Witold Rudziński, dyr. Weinbaum Wiktor, dyr. Jasiński Jerzy i inni. Od 1946 r. w czasie swej pracy jako pedagog i wychowawca młodzieży w Toruniu osiągnęła [...] wybitne wyniki i cieszy się wielkim szacunkiem kolegów i młodzieży [...] mimo wieku cechuje ją postępowość, dzięki czemu wszystkie najnowsze zdobycze z dziedziny pedagogiki i muzyki nie są jej obce”. Rangę osiągnięć Magdaleny Jacobi-Pawłowicz podnosi przyznany jej w 1952 r. Srebrny Krzyż Zasługi, odznaczenie nadawane przede wszystkim osobom zasłużonym w pracy zawodowej lub w działalności społecznej.

Literatura

Archiwum Zespołu Szkół Muzycznych im. K. Szymanowskiego w Toruniu, Akta personalne Pawłowicz Magdaleny; Kronika Instytutu Muzycznego Pomorskiego Towarzystwa Muzycznego w Toruniu (1945–1947) i Państwowej Średniej Szkoły Muzycznej imienia Karola Szymanowskiego w Toruniu od 1947 r.; *Koncert uczniów Szkoły Muzycznej*, Ilustrowany Kurier Polski, nr 139: 1952, s. 5; *35-lecie pracy pedagogicznej prof. Magdaleny Pawłowicz*, Gazeta Toruńska, nr 140: 1952, s. 4; *Dziś wielki koncert uczniów Państ. Średniej Szkoły Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Toruniu*, Gazeta Toruńska, nr 142: 1952, s. 5; *90 lat Szkół Muzycznych w Toruniu 1921–2011*, pod red. E. Szczurko, Toruń 2011.